

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Megjegyzések a mindennapi iskolai testnevelés kérdéséhez.

Február 16-án Társaságunkban három előadó fejtegette a fenti kérdést, rendre általános, orvosi és pedagógiai szempontból. Ezekhez az előadásokhoz alulírott, aki évtizedeken keresztül foglalkozott a testnevelés elméletével és gyakorlatával, az *Audiatur et altera pars* elve alapján kötelességszerűen a következőket jegyzi meg.

1. Természetes, hogy mind a három előadó merőben olyan érveket sorakoztatott fel, amelyek tételük igazát, követelésük jogosultságát bizonyítják. Így van minden vitás kérdésben, ahol már kezdettől fogva elvi állásfoglalás történik. Ugyanezt tapasztaljuk, sajnos, az értelmi nevelés terén is, ahol mindegyik szaktanár a maga tantárgyát tekinti legfontosabbnak. Ez az egyedül üdvözítő hit azután örök forrása a túlterhelésnek. Mi „csak pedagógusok“ is készséggel elismerjük a testnevelés fontosságát az emberképzésben, de a pedagógiai értékelmélet értelmében igy sorakoztatjuk a nevelési tényezőket: 1. erkölcsi, 2. értelmi és 3. testi nevelés. Igaza van tehát Deménynek abban, hogy „a testnevelés a szintetikus hatások folytán *hivatott munkatársa* az iskolai értelmi és erkölcsi nevelésnek“, sőt ahhoz is hozzájárulunk, hogy „a testnevelés nem tantárgy, hanem a vitalitás szempontjából fontos *funkció*“, ámde határozottan túlló a célon Jávor, amikor azt hangoztatja, hogy „a testnevelés az iskolai munka egyedüli koncentrációs tevékenysége és csak ezzel érheti el az iskola eszményi célját“. Ezzel szemben elismerjük, hogy a testnevelésben akadhatnak ugyan értelmi és erkölcsi elemek, függvények, ezek azonban a sajátos értelmi és erkölcsi nevelés elsőbbrendűségét korántsem érintik.

2. Az előadásokban nyomára sem akadtunk annak, hogy a tervet idő és hely dolgában miként kellene és lehetne *megvalósítani*. Am mielőtt ennek taglalásába bocsátkoznánk (l. a 4. pontot), azt az elvi kérdést óhajtjuk tisztázni, vajjon az eddigi iskolai heti 2—3 tornaóraban és a játékdélutánban kimerül-e az ifjúság testi kultúrája. Ha tekintetbe vesszük, hogy a gyermek a felkeléstől a lefekvésig hallgatag és folytatólag naponként testileg is igénybe van véve: mosakodás, iskolabajárás és hazamenetel, óraközi szünetek (háromszor 10, egyszer 15 perc = 45 perc), kötelező játékdélután, séta vagy szabad játék, akkor nem is számítva az étkezésekre szánt pihenésszámba menő időt, meg lehet és meg kell állapítani, hogy közvetve vagy közvetlenül igenis legalább napi egy-két óra jut a „természetes“ testnevelésre.

3. Az étkezésekkel kapcsolatban nyomban rá kell mutatnunk még egy, ebben a kérdésben eddig el nem eléggé méltányolt fontos tényezőre: az *egészségügyre!* Ezzel összefüggően végre meg kell állapítani és egész határozottsággal ki kell jelen-

teni, hogy a testnevelés nem lehet öncél (*l'art pour l'art*), hanem szolgálni tartozik az egészséget, amelyet tehát elsőbbség illet meg. Egészséges táplálkozás, ruházat, lakás, józan, mértékletes életmód főleg az ifjúkorban fontosabb minden iskolai rendszeres testnevelésnél, mert ha ezek hiányoznak, hiába tornáztatjuk az ifjúságot akár hajnaltól éjfélig.

4. Vizsgáljuk most meg azokat az *elméleti* lehetőségeket, amelyek a mindennapi iskolai testnevelés *gyakorlati megvalósítása* számára kínálkoznak. Itt három eset jöhet szóba. a) Az érvényben levő tan- és óratervek mellett a három többlettornaórának csak úgy lehetne helyet szorítani, ha a rendes elméleti tantárgyak heti óraszámát csökkentenők. Ez pedig nem lehetséges és nem is kívánatos, mert ezek a heti óraszámok — még a tananyag megrostálása esetében is — máris minimálisan vannak megállapítva. b) A tanítási órák számának felemelése napi 5-ről 6-ra a már meglevő túlterhelést is fokozná és veszélyeztetné az egészséget. Itt óhajtok mellesleg rámutatni arra, hogy a mi ifjúságunk a nyugati nemzetekével szemben nagyobb megterhelésnek van kitéve: egy élő nyelvvvel van hátrányban. c) Maradnának még a 40-perces órák. Őszintén szólva, nem lelkesedünk ezért a Németországtól kölcsönzött találmányért (*Kurzstunde*), amelyet sem az értelmi, sem a testi nevelés érdekében nem tartunk szerencsésnek. Hisz az eddigi „órák“ is az óráközi szünetek beszámításával 50, esetleg 45 percre zsugorodnak. A tanárnak számon kell kérnie a tananyagot, magyarázni, tanítani is kell; a tornában a ruha- stb. csere két ízben folyik, azután következnek a bevezető, fő- és levezető gyakorlatok: mindezt itt és ott 40 perc alatt nem lehet rendesen, sikerrel elvégezni, nem is szólva arról a kapkodásról és folyton változó diszpozícióról, amely ennek a módszernek nyomában szükségképpen fellépne. Nem helytálló az sem, hogy a tornaóra után fokozódik a tanulók értelmi befogadóképessége; ellenkezőleg: a felfokozott vérkeringés inkább pihenést kíván és csökkenti a figyelmet, a koncentráló képességet.

5. A megvalósítás technikai és személyi oldalát, nehézségeit a következő egyszerű számvetés világítja meg. A tanítás a hétnek 6 napján folyik napi 5, összesen 30 órában. A tornacsarnokot tehát legfőljebb ugyancsak 30 órán keresztül lehet igénybe venni. Ez a mai heti 3 tornaóra mellett 10 osztály (egy teljes középiskola 2 párhuzamos osztállyal) szükségletét látja el. Ha a tornaórák számát a kétszeresére (napi egyre) emelnők fel, papiroson két tornacsarnokra lenne szükség: egyrészt, mert rossz időben és télvíz idején nem lehet mindig az udvart is használni, másrészt, mert 40—60 tanuló létszám mellett egy osztállynál többet nem lehet a tornacsarnokban egyidejűleg foglalkoztatni. Ugyancsak kétszeresére kellene felemelni a testnevelőtanárok számát, ami a fiatal utánpótlás elhelyezkedése ügyében a tervezett reformnak felette öröndetes, legreálisabb, de a helyiséggel együtt legköltségesebb eredménye lenne.

6. Teljes tárgyilagosságra való törekvésünkben folyóan szemlét tartottunk a külföldi óratervek felett, aminek során azt találtuk, hogy még a német tornász-nemzet is beéri a heti 3 testnevelési órával, jóllehet ott egy élnyelvvel előnyben vannak velünk szemben. Akárhány országban pedig kettő a heti torna-órák száma osztályonként. Az előadottak alapján a *mindennapi iskolai* testnevelés meghonosítását nem tartom sem szükségesnek, sem kívánatosnak, sem súlyos áldozatok nélkül megvalósíthatónak. A társadalomnak és a különböző érdekképviselőknek mindenütt az a nagy hibájuk és tévedésük, *hogy mindent az iskolától várnak*: ezzel pedig megbénítják az iskola eredményes munkáját és megnehezítik a tanulóifjúságnak helyzetét, egészséges fejlődését, készséggel és örömmel teljesített tevékenységét.

Kemény Ferenc.

IRODALOM.

Dr. Olay Ferenc: Magyarország a külföldi tankönyvekben. Budapest, 1933.

A Magyar Nemzeti Szövetség kiadása. (8-r., 184 + 12 lap.)

Bár az összeesküvő aknamunka régen folyt az ezeréves magyar állam élete ellen a mai utódállamok politikusai részéről, mégis csak a világháborúnak reánk nézve szomorú befejezése után eszméltünk rá arra, mily céltudatosan használták föl ellenünk Európa színe előtt az oláhok, csehek, szerbek a politikai izgatás minden eszközét s állították be sokoldalú propagandájukba a tanuló ifjúság lelkének tankönyveik útján való megmételtyezését, hogy ily módon a jövőndő nemzedékeket mind biztosabban az ellenünk való állásfoglalásra bírják. A világháború kitörésétől kezdve még inkább fokozták ellenségeink ezt a kűtmérgező munkájukat. Felhasználták céljuk elérésére az iskolai tankönyveken és segédkönyveken kívül az útleírásokat, utikönyveket, lexikonokat és térképeket is. Sajnos, az ezekkel az eszközökkel végbemenő izgatás a trianoni békediktátum szörnyű országcsönkítése után sem szűnt meg, sőt fokozódott, ami bármennyire fölháborító is nekünk, érthető törekvés volt a bitorlók részéről, mert a rossz lelkiismeret járatta s járátja velük továbbra is a régi propaganda dicstelen útját. Féltyvén jogtalanul szerzett zsákmányukat, nemcsak saját ifjúságukat kellett megerősíteniök a magyarok elleni gyűlöletben, hanem ügyes és csalafinta módon .. sajnos, a népszövetség elnézése mellett — lehetőleg el kellett hinteniök a világ többi népeinek tudatában is a magyarok történelmileg szerzett erkölcsi tőkájének kisebbitésére vonatkozó alattomos eszméiket, vagy legalább is örülniök kellett annak, ha a magyarokról téves adatok, rosszindulatú hazugságok kerülnek forgalomba és válnak köztudattá a világ nemzeteinek lelkében.

A háború után azonban fölocsudva jóhiszemű türelmünkben, nekünk is meg kellett indítanunk a védekező küzdelmet a külföldi tankönyvek propagandája ellen, mert — sajnos — a nagyszámú nemzetközi szervek, alapítvá-